Hallituksen esitys 318/2022 vp eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Arto Rajala
Työ- ja elinkeinoministeriö

Talousvaliokunta 26.1.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

HE:n tavoitteet

- **Tehdään vuoden 2019 sähkömarkkinadirektiivin edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön**
  - HE sisältää pääosan jäljellä olevista tarvittavista muutoksista kansalliseen lainsäädäntöömme
  - HE on kiireellinen, koska direktiivin täytäntöönpano on myöhässä 2 vuotta
- **Täydennetään lainsäädäntöä TEM:n Älyverkkotyöryhmän ehdotuksilla**
  - Lisätään sähköjärjestelmän älykkyyttä, sähkön toimitusvarmuutta ja asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille
  - HE on kiireellinen, jotta kulutusjoustoa koskevat ehdotukset saataisiin voimaan talveksi 2023-2024
- **Täydennetään lainsäädäntöä kuluttajiin ja muihin loppukäyttäjiin kohdistuvien epäasiallisten sopimus- ja markkinointikäytäntöjen ehkäisemiseksi sähkön myynnissä**

Toimenpiteet sähköjärjestelmän jouston ja kilpailun lisäämiseksi

- **Sähköjärjestelmän joustoresurssien saatavuuden lisäämiseksi annetaan säännökset kulutusjouston sekä kulutusjoustoa kokoavan itsenäisen aggregaattorin markkinoille pääsystä**
  - Kulutusjouston tarjoamisesta sähkömarkkinoilla aiheutuvat kustannukset korvattaisiin sähkön toimittajalle, joka on hankkinut sähkön loppukäyttäjälle, siltä osin kuin loppukäyttäjä tai itsenäinen aggregaattori tarjoaisi loppukäyttäjälle hankittua sähköä kulutusjoustoon
  - Kulutusjouston todentamisen ja korvausperusteiden määrittely edellyttävät jatkotyötä, joka täytäntöönpantaisiin valtioneuvoston asetuksella
  - Säännöstä *ei sovelleta* loppukäyttäjän omaehtoiseen kulutusjoustoon, jota ei tarjota sähkömarkkinoille. Säännöstä *ei sovelleta* myöskään, kun loppukäyttäjä vähentää kulutustaan säästääkseen sähköä.
- **Verkonhaltijoiden edellytetään hankkivan verkon käyttövarmuutta varten tarvitsemansa lisäpalvelut sekä jakeluverkonhaltijoiden tarvitsemat joustopalvelut markkinaehtoisesti**
  - Verkonhaltijoille tulisi lisävelvoitteita hankkia lisäpalveluita muilta sähkömarkkinoiden osapuolilta ml. omilta asiakkailtaan
  - Jakeluverkoissa joustopalveluiden hankinta tehostaisi verkon käyttöä ja verkkoinvestointeja
  - Ehdotukset hillitsisivät osaltaan siirtohintoja ja täydentäisivät siten viime vuonna toteutettuja verkkohinnoittelua hillitseviä lainmuutoksia

Toimenpiteet verkkomonopolin ja kilpailtujen liiketoimintojen eriyttämisen terävöittämiseksi

- **Verkonhaltijat eivät saisi harjoittaa energiavarastoliiketoimintaa**
  - Poikkeuksena energiavarastot, jotka ovat sähköverkon kiinteitä komponentteja
  - Verkonhaltija voisi saada myös poikkeusluvan omille energiavarastoille, jos markkinaehtoista tarjontaa ei syntyisi
- **Jakeluverkonhaltijat eivät saisi harjoittaa kaupallista sähköajoneuvojen latausliiketoimintaa**
  - Sähköajoneuvojen latausliiketoiminta on syntynyt ja kehittyy Suomessa markkinaehtoisesti
  - Omien ajoneuvojen ja työntekijöiden ajoneuvojen latauspisteet sekä palvelupisteiden asiakaspaikat olisivat sallittuja

Toimitusvelvollisuutta (SML 67 §) koskevat muutokset

- **SML 67 §:n 1 mom. *ei esitetä muutoksia***
  - Toimitusvelvollisuustuotteissa vaatimus ”kohtuullisesta hinnasta” ei muutu
- **SML 67 §:n 2 mom. esitetään *selvennystä*, että *myös dynaamisen hinnan sopimus* voisi olla toimitusvelvollisuus tuote**
  - Vastaa tosiasiallista nykytilannetta, mutta juridisesta hyväksyttävyydestä on esitetty erilaisia näkemyksiä.
  - Esityksen perusteet:
    - **Yleispalvelua koskevan SMD 27 artiklan täytäntöönpano**: yleispalvelun hinnoittelun tulee perustua markkinapohjaisiin hintoihin. Nykyinen 67 § ei tätä ehtoa täytä, mutta 1 momenttiin ei esitetä muutoksia. Siksi 2 momentin muutos tarpeen asian perustelemiseksi notifikaatiossa.
    - **Sähkökriisin vähittäismyyjille aiheuttaman systeemiriskin helpottaminen**: Koska toimitusvelvollisuus on myyntivelvoite, täytyy myyjillä olla mahdollisuus hallita sähkönhankintariskejään, jotta ne eivät ajaudu pahimmassa tapauksessa konkurssiin. Tällainen systeemiriski on olemassa, kunnes sähkökriisi on selätetty kokonaan.
    - **Kuluttajien etu**: On kuluttajien etu, että heillä on saatavilla myös paikallinen toimittaja, jolta saa pienimmällä riskillä hinnoitellun sähkösopimuksen. Jos toimitusvelvollisen myyjän sopimukset olisivat vain kiinteähintaisia, sähkökriisissä toimitusvelvollisuus sopimuksilla olevat asiakkaat maksaisivat aina korkeampaa hintaa kuin pörssihinnoitellussa sopimuksessa, koska vähittäismyyjän riskilisä on kiinteähintaisissa sopimuksissa selvästi korkeampi. Pitemmällä aikajänteellä pörssisidonnainen sopimus tulee kiinteähintaista, toistaiseksi voimassa olevaa sopimusta edullisemmaksi. Haittapuolena ovat korkeat hintapiikit ja syksyllä nähdyn markkinapaniikin mukaiset hinnat. EU:n ja kansallisilla toimilla on pahin paniikki torjuttu ja sähkön ja kaasun markkinahinnat ovat laskeneet merkittävästi.
  - Esityksen tavoite ei ole siirtyä pelkästään dynaamisen hinnan sopimuksiin

Vähittäismyynnin hintakaton asettamisesta

- **HE 318/2022 ei ole hätätoimi, vaan SML 67 ja 102 §:ää uudistetaan pitemmällä tähtäimellä**
- **Direktiivin lähtökohtana markkinapohjaiset vähittäismyyntihinnat**
  - Ks. 5 art. Markkinapohjaiset toimitushinnat ja 7 art. Yleispalvelu
  - Suomessa ei ole sosiaalisia tariffeja, toimeentulotuki ja asumistuki sisältävät energiaköyhyyttä koskevat toimenpiteet
  - Suomessa ei ole säännelty vähittäishintoja 1990-luvun jälkeen, siirtymäaikaa koskeva poikkeus ei sovellu Suomeen
- **Hintakaton asettaminen on mahdollista vain hätätoimia koskevan neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 nojalla**
  - Hintakatto voi olla määräaikainen, voimassa enintään vuoden 2023 loppuun
  - Edellytyksenä on mm., että toimittajat saavat jäsenvaltiolta korvauksen siitä, että toimitushinnat alittavat kustannukset
- **SML 67 § ei ole oikea väline väliaikaisen hintakaton asettamiseen, erityislaki olisi oikea väline toteuttaa tällaine hintakatto**

Kuluttajansuojaa ja yritysasiakkaiden suojelua koskevat toimenpiteet

- **Ennakkolaskutukseen perustuvat sähkötuotteet kiellettäisiin kuluttajien osalta**
  - Ennakkolaskutusta saisi käyttää vain tapauskohtaisesti kuluttajaan itseensä liittyvien luottoriskien hallitsemiseen
  - Luottoriskien hallinnan tulee olla mahdollista sähkönmyyjille, koska sähköntoimitus on luottokauppaa, jossa käytetty sähkö laskutetaan jälkikäteisesti
- **Pörssisähköön tai muuhun vaihtuvaan viitehintaan perustuvan sähkösopimuksen tekeminen edellyttäisi aina loppukäyttäjän nimenomaista tahdonilmaisua**
  - Pelkkä puhelinmyynnissä annettu suullinen suostumus ja asiakkaalle lähetty vahvistusilmoitus eivät riittäisi sopimuksen syntymiseen
  - Säännöksen vastainen sopimus olisi jatkossa mitätön vähittäismyyjän näkökulmasta
- **Sähkönmyyntisopimusten vertailusivustosta erillinen laki**
  - Energiavirasto voisi antaa määräaikaisen julkaisukiellon vähittäismyyjälle, joka antaa sivustolle toistuvasti totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja tarjouksistaan
- **Sähköyhtiöiden ja niiden yritysasiakkaiden välisten riitojen ratkaisua varten perustettaisiin kuluttajariitalautakuntaa vastaava energiamarkkinariitalautakunta**

Lisätiedot TEM Energiaosasto:
Hallitusneuvos Arto Rajala p. 029 5064828